

גדול", והרי גם ישמעאל התברך בברכה זו – "ברכתי אתו והפריתי אתו והרכייתי אתו במאד מאד, שנים עשר נשיאים יוליד, ונתתיו לגוי גדול"¹⁵⁴?

ולכן ממשיך רש"י ומפרש "ממך יצא אותו הגוי ואותו הזרע המבורך":
 אותו זרע שהתברך בו אברהם – עתיד לצאת דוקא ממך, מיעקב; ואילו
 הברכה שהתברך בה ישמעאל – אין לה כל קשר ל"ברכת אברהם".

(לקו"ש ח"כ ע' 118 ואילך)

לז

וַיֵּרָא עֲשׂוֹ כִּי בֵרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְשָׁלַח אֹתוֹ פְּדֹנָה אָרָם
 לְקַחַת לוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ וַיֵּצֵא עָלָיו לֵאמֹר לֹא תִקַּח
 אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן. וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל אָבִיו וְאֵל אִמּוֹ וַיֵּלֶךְ
 פְּדֹנָה אָרָם. וַיֵּרָא עֲשׂוֹ כִּי רָעוֹת בָּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינָיו יִצְחָק
 אָבִיו. וַיֵּלֶךְ עֲשׂוֹ אֶל יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת מְחֻלַּת בֵּת יִשְׁמָעֵאל
 בֶּן אֲבִרָהָם אַחֻזַּת נְבִיּוֹת עַל נָשָׁיו לֹא לְאִשָּׁה (כח, ויט)

הכתובים כאן דורשים ביאור:

(א) מה פשר האריכות "וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב... וישמע
 יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם" – והרי כוונת הכתוב היא
 להסביר מדוע עשו הלך לקחת אשה מבנות ישמעאל, ולשם כך די בשני
 הפסוקים האחרונים – "וירא עשו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו,
 וילך עשו אל ישמעאל"¹⁵⁵, ותו לא?

154. לך לך יז, כ.

155. ראה פרש"י פסוק ז.

(ב) מדוע חוזר הכתוב פעמיים על הביטוי "וירא עשו" – מהי משמעותן של שתי ראיֹות אלו?

כדי לבאר זאת יש להקדים שאלה נוספת: אם כוונת עשו היתה למלא את רצון אביו – מדוע לקח את בת ישמעאל, ולא הלך אף הוא לקחת לו אשה מפרץ ארם, כפי שציווה יצחק על יעקב?

כדי ליישב תמיהה זו מפרט הכתוב, שעשו ראה (גם במשמעות של מחשבה והתכוונות¹⁵⁶) שתי ראיֹות – ראייה אחת מסבירה מדוע החליט לא ללכת לפרץ ארם, והראייה השנייה מסבירה מדוע לקח את בת ישמעאל:

"וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב, ושלח אותו פדנה ארם לקחת לו משם אשה, בברכו אותו" – מכך הבין עשו שהליכתו של יעקב לפרץ ארם אינה מפני שיצחק סבור שרק שם נמצא השידוך הראוי, אלא היא נועדה להיות אמצעי שעל ידו יקבל יעקב את ברכות יצחק. ולכן החליט עשו שאין טעם שהוא עצמו ילך לפרץ ארם, מאחר שהוא לא התברך בברכות אלו¹⁵⁷.

"וירא עשו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו" – מדברי יצחק אל יעקב "לא תקח אשה מבנות כנען", הבין עשו שאכן "רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו", ואם־כן הדבר נוגע גם אליו, ולכן הלך לקחת אשה מבנות ישמעאל.

*

ויש להוסיף ולבאר, שעשו לא הלך לפרץ ארם אלא לקח את בת ישמעאל, משום שבכך רצה להראות את מעלתו על יעקב אחיו:

בעוד יעקב הולך לפרץ ארם ונושא שם אשה ממשפחת אחיו של

156. וכדברי רש"י בפרשת וירא (יח, ב): "מהו 'וירא' 'וירא' שני פעמים – הראשון כמשמעו, והשני לשון הבנה".

157. ובפרט לאחר שראה עשו שיעקב אכן הלך לפרץ ארם, ובכך זכה כבר בברכות – ואם כן בוודאי שלא היה מבחינתו עוד טעם ללכת לשם, לאחר שהברכות נמצאות כבר ברשותו של יעקב.

אברהם – הולך הוא אל ישמעאל ונושא את נכדתו של אברהם עצמו¹⁵⁸; ובעוד יעקב הולך לאחר שנצטווה על ידי אביו, וכדי לקבל את הברכות שהובטחו לו בזכות הליכה זו – משתדל עשו לקיים את רצון אביו גם מבלי שנצטווה על כך, וללא שקיבל ברכות מיוחדות.

(לקו"ש חט"ו ע' 221 ואילך)

לז

וַיֵּלֶךְ עֲשׂוֹ אֶל יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת מְחֵלָת בַּת יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֲבִרְהָם (כח, ט)

צריך ביאור:

(א) מדוע מציין הכתוב (לא רק את נישואי עשו עם בת ישמעאל, אלא גם) את הליכתו של עשו אל ישמעאל?

(ב) למה נאמר "ישמעאל בן אברהם" – וכי איננו יודעים שישמעאל הוא בן אברהם¹⁵⁹!?

והביאור בזה:

כוונת הכתוב היא להודיע עד כמה השתדל עשו להראות כלפי חוץ כאילו הוא מעוניין לעשות נחת רוח לאביו, ולכן הוא הולך לשאת דוקא את בת ישמעאל (לאמיתו של דבר היתה זו צביעות בלבד, שהרי אילו רצה לעשות כרצון אביו היה מגרש את נשיו הראשונות שהיו "מורת רוח ליצחק ולרבקה"¹⁶⁰).

ולכן מדגישה התורה: "וילך עשו אל ישמעאל" – כדי להראות את

158. וראה בביאור הבא – ביאור לז.

159. וכפי שנאמר בתחילת פסוק זה עצמו – "וילך עשו אל ישמעאל", מבלי להזכיר שהוא "בן אברהם"!

160. פרשתנו כו, לה.